

Balogh Róbert-György Alexandra

Jó kormányzás konzervatív módra

A brit palettán baloldali Guardian és a konzervatív Times a közelmúltban egyaránt üdvözölte a magyar kormány és az IMF között kialakult konfliktust. Ezen írások természetesen nem elsősorban a magyar belpolitikának, sokkal inkább a jövő évi „kemény, de igazságos” költségvetésben a kiadáscsökkentést központba helyező új brit koalíciós kormánynak és a vitában helyét kereső közvéleménynek szólnak.

A május 6-án megválasztott Munkáspárt-ellenes brit kormánytöbbségnek általános pesszimizmusra, a politika hitelvesztésére, a magas munkanélküliségre, alacsony gazdasági növekedésre, a könnyen és gyorsan emelkedő költségvetési hiányra egyszerre kell megoldást találnia. A brit helyzet tehát jelenleg igen hasonló a hazaihoz. A két ország alig néhány hónapja beiktatott kormányának hátterét és intézkedéseit összevetve világosabbá válhat, hogy hasonló helyzetben jelenthet-e mást a jó kormányzás, beszélhetünk-e eltérő kiutakról, illetve konzervatív receptről.

A különbségekre tekintve ki kell emelni, hogy, bár a gazdasági-társadalmi-politikai kilátások megítélése Nagy-Britanniában is lényegesen rosszabb volt az öt évvel korábnál, az elégedetlenséget képtelen volt önállóan becsatornázni a sokáig karizmatikusnak és lendületesnek, egyszersmind korszakváltónak leírt David Cameron vezette Konzervatív Párt. A többségi elégedetlenség differenciált formában képeződött le a parlamentben. A „nagy társadalom” mint hívószó és a változás mint kulcsfogalom vonzó program nélkül nem volt képes olyan homogén választást produkálni mint Magyarországon. A szemléletváltást és a lendületet a kampány vége felé már a társadalomképében humánusabb és baloldalibb Liberális Demokratáktól várta a közvélemény jelentős része.

A két új jobboldali kormány programját megvizsgálva a legszembeűnőbb különbség, hogy míg a britek a problémák megoldására helyezték a hangsúlyt, addig a magyar programban inkább az ország gondjainak a bemutatása dominál. Cameronék igyekeztek az összes szakpolitikai területet lefedni és megoldásokat találni, míg az Orbán-kormány programja leragadt a szocialista kormányzás hibáinak felsorolásánál és elszámoltatásuk igényénél, ezt a különbséget legjobban a politikai és közigazgatási reformok területén lehet bemutatni. A Fidesz-kormány programjában az MSZP elszámoltatása, a közigazgatás minőségének a javítása és a bizalom visszaállítása szerepel, a brit koalíció programjában is találunk ehhez hasonló tágan értelmezhető állításokat, mint például a képviselői visszaélések visszaszorítása, de emellett megismerhetjük a választási reform pontos tervezetét (fix 5 éves parlament, alternatív szavazás, a választókerületek méretének egységesítése, a képviselők visszahívhatóságának bevezetése).

A nyugdíjrendszer átalakítása a magyarországi kampányok során általában kiemelt téma, és az idén sem volt másképp, az egész sajtó a svéd modelltől és a különböző alternatíváktól volt hangos, a Fidesz választási, majd kormányprogramjában mégsem találunk kielégítő választ a kérdésre, csupán az idősek és a magán nyugdíjpénztárak védelme jelenik meg célként. A britek ehhez képest két hullámban kitolnák a nyugdíjkorhatárt 66 évre (férfiak 2013, nők 2020) és bevezetnék a tripla garanciát, amely a nyugdíj emelkedését a fizetésnek megfelelő arányban biztosítja.

A fenti példák is jól mutatják, hogy az Orbán-kormány a programban is a szimbolikus politizálásra helyezte a hangsúlyt, ez a brit konzervatívokkal szembe állítva jól megfigyelhető. Természetesen hasonlóságok is akadnak, mindkét program nagy hangsúlyt fektet az egészségügyre és a foglalkoztatásra. A National Health Service (NHS)-t a konzervatívok kiemelték a szakpolitikák közül, a területet nem érinti a költségcsökkentés. Amíg Cameron kormánya a fiatalok munkába lépését könnyítené meg, míg az Orbán-kormány az atipikus foglalkoztatást helyezte előtérbe.

Érdekes párhuzam, hogy a „dolgozók rendbetétele” a csatornán túl is a választójogi reform igényével vette kezdetét. A képlet azonban igen bonyolult, mivel a másodlagos választói preferenciák megjelenítésén keresztül az arányosság növelését csak a Liberális Demokraták támogatják igazán. Ez a pont végül nem is szerepel a kormányprogramban, a kérdésben népszavazás fog dönteni a jövő év folyamán.

A két jobboldali kormány jó kormányzásról alkotott fogalma közötti különbséget a népszerűségükben alapvető szerepet játszó gazdasági recesszió kezelésében ragadhatjuk meg. A Trianon-emléknap idején, 39 nappal a hazai, 29 nappal a brit választások után a szigetek közléte már a családi pótlék befagyasztásáról és a lakhatási segélyek csökkentéséről vitázott. A Kósa-baki és a forint zuhanása után sebtében összeállított ún. salátatörvény 29 pontjának vázolásakor a brit költségvetésnek már alighanem a grafikai tervezése zajlott, hiszen június 22-én David Osborne hivatalosan is betérjesztette a több száz oldalas dokumentumot, amely részletes hatástanulmányokkal együtt jól olvasható formában felkerült a kincstár honlapjára is. Ezzel szemben jelenleg még a közvélemény előtt ismeretlenek pl. a társasági adó csökkentésének következményeire vonatkozó számítások éppúgy mint a járulékcsökkentés elmaradásának elméleti és számszaki indoklása.

A brit kormány által nyíltan vész költségvetésnek titulált intézkedéscsomag jelzi, hogy a nemzetközi közgazdasági főáram rendkívül nagyot változott az elmúlt évhez képest. Európa államai most már nem a munkanélküliségben vagy a tőkehiányban látják az újabb recessziós hullám kialakulásának, illetve a „W” alakú válság lehetőségét, hanem a központi deficit tartós növekedésében. A görög, a lett, az izlandi, a spanyol és az ír gazdaság mellett leginkább éppen Nagy-Britannia gazdasága került fel a potenciálisan kockázatosak térképére, habár a leminősítést a britek végül elkerülték.

Osborne álláspontja szerint a vész költségvetés legfontosabb feladata, hogy az újbóli növekedéshez biztonságos alapot teremtsen, így a kormány három éven belül a tizedére kívánja csökkenteni a deficitet. A kiadáscsökkentő eszközök között első helyen a jóléti kifizetések közvetlen csökkentése, illetve a tárcák költségvetésének radikális mérséklése szerepel. Utóbbi a bérfagyasztásokon és átszervezéseken túl nyilvánvalóan az állami szerepvállalás visszafogásával jár. Az adóbevételek növelése elsősorban az ÁFA-kulcs 2,5% pontos emelésének lesz köszönhető. A bankadó és a kormány számításai szerint a vagyonosakat érintő járuléknövelés ehhez képest marginális. Adócsökkentés csak minimális mértékben, 1-1 százalékpont erejéig épült be a kisvállalkozásokat segítő. A költségvetési vita egyik legfontosabb témája éppen az adórendszer progresszív, vagyis méltányos voltáról szól. A táblázatok a 2013/14-es költségvetési évig követik végig a várható számokat, s végül egy 40 milliárd fontos (kb. 13 000 milliárd forint) kiadáscsökkentést jeleznek.

Komoly kérdőjel, s a baloldaltól érkező támadás fő oka hogy a kampányban a Liberális Demokraták által sem értett „nagy társadalom” elve mit fog jelenteni a New Labour által középpontba állított oktatás és társadalmi emancipáció szempontjából. Annyi bizonyos, hogy a brit konzervatív krédó a megszorítások mellett a kirekesztődés folyamata ellen küzdő helyett az egyéni felelősséget hangsúlyozó és az erőforrásokkal rendelkezőket támogató állításokat tartalmaz.

A társadalomkép tekintetében jelentősek az Orbán-kormányt körüllegő gondolatfelhő és a fenti program közötti átfedések. A munkaközpontú társadalom egyik kiindulópontja szerint csak akkor válhat valaki tagjává a társadalomnak, ha képes önálló egzisztenciát fenntartani. A másik

alapvetés szerint erre mindenki képes, aki dolgozni akar. Ilyenformán a társadalom egy jó és egy diszfunkcionális csoportra oszlik.

A Matolcsy fémjelezte magyar gazdaságpolitikában a költségvetés másodlagos, alárendelt ügynek minősül. Növekedés hiányában a csökkenő költségvetési bevételeket a nagyon hatékony államnak, kötvénykibocsátásnak és – kimondatlanul – az adórendszer célzott általány és regresszív jellegéből következően az alacsony jövedelmeknél keletkező többletbevételnek kellene ellensúlyoznia. A gazdaság a kormány szemléletében a vállalkozással egyenértékű, a gazdaságpolitikát a vállalkozók érdekei mentén kell kialakítani, hiszen ők képezik azt az osztályt, amely majd foglalkoztat, vagyis minden problémát megold. A fenntarthatóság kommunikálhatósága érdekében van szükség a bankadóra, illetve arra, hogy feltételezzük, hogy nálunk működni fog a vitatott Laffer-görbe, s a csökkenő adókulcsok is több bevételt hoznak.

Amíg a korábbi brit konzervatív árnyékkormány miniszteri és államtitkári székbe került tagjai, valamint a mögöttük álló apparátus egy vitatható, ám konkrét és komplex, az előző kormány által kidolgozott átalakításokra is építő válságkezelési programot dolgozott ki, a második Orbán-kormány pontos gazdasági-pénzügyi útiterv híján továbbra is szimbolikus-kommunikációs harcát vívta az előző kormány lejáratása, a támogatottság növelése érdekében, illetve a hosszú távú hatalmi dominancia megteremtésére koncentrált. A kormányzati kommunikációs kurzus egyik alappillérét képező „törvényhozási láz” tehát ebben a tekintetben igencsak relatív.

A szerzők politológusok, a Generáció 2020 Egyesület elemzői